

війни. Водночас посилення відповідальності за подібні дії вбачається нами найменш перспективним заходом, особливо зважаючи на те, що намагання заволодіти інформацією може здійснюватися з будь-якої точки світу.

1. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.

2. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України : наказ МВС України від 07.11.2018 № 893. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

УДК 351.74

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/86-88

Олексій КАМИШАНСЬКИЙ

декан факультету підготовки
фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

З початком повномасштабної збройної агресії, розпочатої росією проти України 24 лютого 2022 р., система Національної поліції України зазнає впливу дестабілізуючих чинників та змушена адаптуватися до нових викликів та реалій. Значною мірою це пов'язане із тим, що чинний курс на розвиток Національної поліції як правоохоронної інституції, заснованої на європейських стандартах і принципах «Community Policing», не відповідає існуючим загрозам для публічної безпеки і порядку в умовах воєнного стану.

Як наслідок, було внесено низку змін і доповнень до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 [1], які стосувалися переважно трансформації функціонування поліції в особливих правових умовах воєнного стану. До таких новел можна віднести припинення громадського контролю за діяльністю поліції на такий період (ст. 90-1 «Особливості громадського контролю за діяльністю поліції під час дії воєнного стану») [1]. Сюди ж слід віднести зміну парадигми взаємодії поліції та суспільства на засадах партнерства, яка знайшла широку підтримку у вітчизняних наукових колах [2].

Не відкидаючи важливості законодавчих змін і доповнень до Закону України «Про Національну поліцію» у зв'язку із дією воєнного стану, зосередимо увагу на проблемних питаннях трансформації системи Національної поліції України.

Насамперед слід вказати, що відповідно до ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» систему поліції складають: 1) центральний орган управління поліції (апарат); 2) територіальні органи поліції. При цьому у складі поліції функціонують: кримінальна поліція; патрульна поліція; органи досудового розслідування; поліція охорони; спеціальна поліція; поліція особливого призначення та інші підрозділи, діяльність яких спрямована на виконання завдань поліції або на забезпечення її функціонування, рішення про створення яких приймається керівником поліції за погодженням з Міністром внутрішніх справ [1]. Також відповідно до ст. 1 вищезгаданого закону Національна поліція України (поліція) є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Натомість діяльність поліції, що залишається самостійним центральним органом виконавчої влади, спрямовується та координується урядом через Міністра внутрішніх справ України [1].

Проте у чинному поліцейському законі не конкретизовано, яку саме систему (модель) організації взято в Україні за основу. Приміром, в Україні діють міжрегіональні органи, які визначаються як «територіальні органи». У складі поліції наявна патрульна

поліція, яка за логікою має входити до поліції превентивної діяльності, натомість остання не виокремлена у самостійну складову згідно із цитованою вище ст. 13 Закону України «Про Національну поліцію» [1].

Погоджуючись із С. Албулом, зауважимо, що поліцейські системи різних країн можуть бути як централізованими (Австрія, Франція, Україна), так і децентралізованими (США, Велика Британія, Німеччина та ін.). Поліцейські служби також можуть бути об'єднані в одному відомстві (Фінляндія) або розосереджені різними відомствами (Італія – «країна п'яти поліцій», Франція – Національна поліція, жандармерія). У державах з поділом влади органи поліції традиційно належать до виконавчої гілки, однак органи (посадові особи), юрисдикція яких охоплює вирішення справ про дрібні правопорушення, зберігають зв'язок із судовою гілкою влади (наприклад, судова поліція і поліцейські трибунали у Франції) [3].

Також потрібно вказати на факт того, що поліцейська реформа в Україні розпочалася із гаслом «децентралізації» поліцейської системи. Причому система децентралізованої організації системи поліцейських органів є більш властивою для федеративних держав, тоді як Україна є унітарною. Відповідно, наукові та політичні дискусії про доцільність і необхідність утворення місцевої поліції не вбачаються нами перспективними щодо реалізації.

Примітно, що поліцейські системи у федеративних державах так само відрізняються за своєю організацією. Наприклад, в Іспанії є два центральні федеральні підрозділи міністерського підпорядкування – Національна гвардія та Цивільна гвардія (воєнізована сила охорони правопорядку), підпорядковані центральному Міністерству внутрішніх справ. Ці підрозділи діють на території всієї країни на всіх адміністративних рівнях і є фактично поліцією на місцях. У той же час в Німеччині немає національної поліції, яка б діяла на місцевих рівнях. Така сама ситуація в Індії, Швейцарії або США. З іншого боку, Індія пропонує наступну модель: поліція є національною, з точки зору найму на роботу, але розподілена на підрозділи за кількістю штатів і підпорядковується міністерствам внутрішніх справ членів союзу (а не центрального уряду). Центральний уряд створює свої власні підрозділи відповідно до передбачених у Конституції повноважень [4, с. 41–42].

З огляду на викладене вважаємо, що під час дії воєнного стану та у післявоєнний період в Україні не можна повертатися до питання децентралізації системи поліції. Навпаки, в умовах нестачі ресурсів та кадрового голоду, скорочення матеріально-технічного забезпечення із одночасною потребою у додаткових озброєнні та техніці найбільш оптимальною моделлю буде централізована система організації Національної поліції.

Крім того, у зв'язку із діяльністю поліцейських в умовах підвищених ризиків та стресів, безпосередньою участю частини поліцейських сил у бойових діях (поліція особливого призначення) існує нагальна потреба у реформуванні системи психологічної підтримки та реабілітації поліцейських.

Як підсумок слід наголосити на тому, що війна відкрила прорахунки та проблеми в організації функціонування поліції, яка формувалася у руслі мирного розвитку України як частини європейської спільноти. Натомість реалії воєнного стану, вимагають впровадження низки організаційних заходів для оптимізації системи поліції в Україні.

По-перше, слід вказати на зміну організаційної структури поліції, створення нових підрозділів поліції (особливого призначення «Лють», евакуації мирного населення) та розширення штату інших (кібербезпека, поліція діалогу, вибухово-технічні підрозділи). По-друге, вимагає урахування залучення резервістів та добровольців до сприяння поліції (перегляд концепції участі громадськості в охороні публічного порядку і безпеки) під час дії воєнного стану. По-третє, потребує збереження централізована система поліції на період воєнного стану та протягом перших післявоєнних років. По-четверте, доцільним і необхідним є створення підрозділів безпілотних сил у системі поліції та ширше використання можливостей штучного інтелекту. Це стосується як запобігання правопорушенням, так і підвищення мобільності поліції під час реагування на протиправні діяння.

Звичайно, потреба у комплексному реформуванні поліції знову набуде актуальності у повоєнний період. Але, попри численні виклики, система Національної поліції України виявила належну стійкість та адаптивність у питанні забезпечення публічної безпеки і порядку під час війни.

Ті зміни у системі Національної поліції України, що вже відбулися в особливий період воєнного стану, позитивно відзначилися на стані захисту прав і свобод населення. Це викликає потребу не тільки збереження поточної ситуації, а й адаптації системи поліції до нових викликів та загроз у майбутньому.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
2. Логвиненко Б. О., Кравченко І. С. Взаємодія поліції та суспільства на засадах партнерства в діяльності підрозділів превентивної діяльності : метод. рекомендації. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 20 с.
3. Албул С. В. Поліцейські системи у світі: основні принципи функціонування. *Одеський державний університет внутрішніх справ*. URL : <https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dafb527-c8a2-43b1-bc51-a9a1498851da/content>.
4. Федералізм і різновиди поліцейських систем. Женева : Женевський центр демократичного контролю над збройними силами, 2011. 66 с. URL : https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/Federalism_ua_1.pdf.

УДК 351.862.4+341.31

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/88-89

Yevheniia

KOVALENKO-MARCHENKOVA

Head of the scientific
and editorial department,
PhD in Economic Sciences,
Associate Professor

Kateryna BUT

Graduate student of the Educational
and Scientific Institute of Law and
Innovative Education of Dnipropetrovsk
State University of Internal Affairs

CONCEPT OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

In recent decades, the situation in the world has been characterized by a dynamic system of development of world relations. Ukraine occupies one of the leading positions in this process and the national security of the state plays a key role.

The National Security Concept of Ukraine is the main set of documents that define key directions in maintaining and ensuring the security of the individual, state, and society in internal and external directions. National security is the preservation of the security of the people as evidence of the sovereignty of the state and its only source of power.

The state, in its policy of ensuring national security and socio-economic orientation, places the main emphasis on creating a strategy that meets the national interests of the people and their effective protection at all levels of life. Taking into account the significant economic, military, and technical potential, the country has prospects for integration into the global economic system. Already at this stage, its role in resolving a number of international situations and maintaining security while respecting international rights has increased.

In the economic sphere, Ukraine shows the ability to maintain its role and its place in the face of existing instability in the global economic system and challenges caused by martial law. It is strengthening its position in the face of ever-increasing threats to its national security. The increase in the country's independence at the external and internal levels is caused by Russia's armed aggression.

In the field of international security, the Ukrainian government adheres to legal methods of conflict resolution on the terms of diplomacy and cooperation, creating equal relationships with other countries based on legal norms. The use of military potential in solving problems is relevant only if all other methods have not shown their effectiveness.

Ensuring national security is carried out through the implementation of the following strategic concepts:

- growth of the country's economy;
- development of cultural and scientific potential;
- maintaining the country's defense capability;
- rationalization of the use of natural resources;